

sem navzoč pri mlezvi nekterih krav, od katerih se je dobilo po 15 do 20 bokalov mleka na dan; ena je celó dala 26 bokalov! To sem sam videl in čeravno je mleko vodeno, malo mastno, vendar je to velikanska množina. Sploh pa so bile krave tega plemena vse dobre mlekarice, kajti od take krave se navadno na leto dobiva kakih 2500 do 3000 bokalov mleka.

Gotovo je to pleme pripravno za mlekarije pri mestih, kjer gré za obilno množino mleka. Za vožnjo kakor tudi za vpitanje pa ni to pleme. Al kako hočemo to zahtevati od njega, ki nam daje toliko mleka? „Dvema gospodarjema nihče ne more služiti“. — Vsi živinorejci, učenjaki in praktični, so priznali, da je Holandsko pleme prvo celega sveta za mleko, to je, ono daje največ mleka.

Potem sem zapazil pleme Angleško, kratkoro-gato, ki je domá v Shorthornu. — Bral sem že dokaj o lastnosti tega plemena, ki slovi kot najboljši za vpitanje, in to po pravici, kajti koj na prvi pogled se mora človek o tem prepričati. Ta zeló krotka goveda so bolj nizkih nog; prsa, hrbet, križ, vse je zeló široko. Hrbet je tako širok, da ležiš na njem kakor na postelji. Krog repa je poln; cele kepe masti se ondi opazujejo. Ta živina je tedaj le za vdebelenje namenjena; umni Angleški živinorejci jo le za to izrejajo. Angleži ljubijo mastno meso in povživajo mnogo mesa; njim je tedaj to pleme pravo.

Priznati se mora, da Shorthornsko pleme*) je prvo celega sveta za odebelenje (pitanje).

Videl sem razstavljen druga plemena: Švicarsko, Holandsko, ktero se je križem plemenilo z bikom Shorthornskega rodú. Koj v prvem rodu se je poznala primešana kri in dotične živali dale so se izpitati, da sem se čuditi moral. Vsaj so bile celó Holandske krave, ki so jako slabe za vpitanje in o katerih se more reči, da se ne dajo odebeliti, prav lepo pitane, čeravno je bila v rodu še le polovica te Angleške izvrstne krvi.

Moje mnenje o tem govejem plemenu je to, naj bi se ga posluževali od časa do časa za križem-plemenjenje, tako, da bi v naša goveda prišlo včasih nekoliko te za vpitanje tako izvrstne krvi. Dovolj bi bilo, da bi vsak tretji rod enkrat dobil te krvi; upam, da bi že dosegli svoj namen. Da bi pa izključljivo vpe-ljali ali neprenehoma plemenili in križem parili s tem plemenom, tega ne bi mogel priporočati, kajti to pleme je izključljivo le za meso (za vpitanje); za vprego in mleko je pa komaj srednje vrednosti. Mi pa potrebujemo goveja plemena, ktera so bolj ali manj ugodna za mleko, vprego in meso — rečem: bolj ali manj, kajti zeló težavno je, da bi eno pleme popolnoma zadostevati moglo vsem trem zahtevam.

Gospodarsko-obrtnijske stvari.

Mašina za izdelovanje ceví.

C. kr. ministerstvo kmetijstva je lani družbi kmetijski za poskušnjo poslalo mašino, katera izdeluje cevi za drenažo, pa tudi sicer za napeljevanje vode iz kraja v kraj in še za drugo rabo. Mašino to je prvi dobil gosp. Kotnik v Vrdu za poskušnjo, al ondašnja premehka glina ali ilovica ni se skazala pripravna za izdelovanja ceví. Družba kmetijska je dala potem to

*) Šortornsko pleme iz Angleškega je v Avstriji še malo razširjeno, ker je predrago. Nedavno so enega bika tega plemena prodali v Neuseeland za 10.000 gold. Tri izvrstne lastnosti pa ima to pleme, namreč: goveda so na oko lepa, hitro rastejo in se spitati dadó nezmerno. Vred.

mašino za poskušnjo gospodarju Andreju Netu na Kocrici nad Kranjem. Pozvan od društvenega odbora, naj poroča o mašini, je unidan poročal, rekši, da za ondašnjo glino je ta mašina izvrstno dobra, da si boljše želeli ne moremo. Po nekaki prenapredbi kopit dela zdaj s to mašino od 2 do 3 čevlje dolge ceví z majhnimi, srednjimi in velikimi luknjami. Net nareja tedaj mnogovrstne ceví za vodnjake, pa tudi za ruske peči.

V tem smislu je družba kmetijska poslala poročilo sl. ministerstvu kmetijstva.

Razglasi

c. k. ministerstva kmetijstva.

Da se učeniki umnega izrejevanja sočivja, zelenjadi in semen šolam kmetijskim pridobijo, se daste dve štipendije po 800 gold. za najmanj 9 mesečno potovanje po taci deželah, kjer so omenjeni pridelki na visoki stopinji. Potovanje se mora nastopiti v jeseni; čez zimo ostane tak popotnik v kakem odličnem trgovskem mestu (kakor Erfurt, Quedlinburg itd.); spomladi nadaljuje potovanje. Ministerstvo bode potovalcu dalo poseben napotek. Od časa do časa mora popotnik poročati o svojih pozvedbah. Prošnje za tako štipendijo se pošljejo družbi kmetijski vsaj do konca avgusta; v prošnji se mora dokazati teoretično in praktično znanstvo tega kmetijstva in poštena obnaša.

Razpisane ste po oklicu sl. ministerstva od 8. junija tega leta tudi dve štipendiji po 800 gold. za potovanje in učenje umnega gozdarstva. Tako štipendijo more pa dobiti le tak, ki je na c. k. gozdarski akademiji v Maria-Brunu se izučil gozdarstva. Prošnje za tako štipendijo se morajo vložiti pri vodstvu c. k. gozdarske akademije v Maria-Brunu zadnji čas do 1. oktobra. V njih mora dokazano biti, da je prosilec dovršil akademijo v Maria-Brunu; pové naj pa tudi, kje se je dalje uril v gozdarstvu, in dokazati mora po spričalu lepo obnašo, in razložiti, kam hoče potovati in v kakšen cilj in konec.

Razpisana je 8. junija tega leta tudi štipendija s 400 gold. za učenje na c. k. gozdarski šoli v Maria-Brunu. Prosilec mora dokazati, da je dovršil višo gimnazijo ali realko, da je malo premožen in čedne obnaše. Prošnje se imajo vložiti pri vodstvu c. k. akademije, zadnji čas do 1. septembra t. l.

Vse te prošnje morajo pa se glasiti na c. kr. ministerstvo kmetijstva.

Oklic vélike razstave čbel, panjev in čbelarskega orodja.

V imenu čbelarskega društva Dunajskega predsednik dr. Vinc. Jos. Heller, advokat v Hietzingu poleg Dunaja, vabi čbelarje vseh dežel našega cesarstva, pa tudi tujih dežel, naj se udeležijo vélike razstave, ki se je napravila v Simeringu prav blizu Dunaja, in traja do 15. septembra.

Razstavijo se panjovi z živimi čbelami, različni panjovi in vsakoršno čbelarsko orodje. Za prostor se ne plača nič. Kar kdo v razstavo pošlje in prodati želi, temu naj pripiše ceno.

Nadjamo se, da mlado naše čbelarsko društvo se udeleži te razstave, in da naši kmetovalci in učitelji, ki gredó Dunajske razstave ogledat, skočijo pri tej priliki tudi v Simmering in ogledajo tudi to razstavo. Vstopnina znaša le 20 krajc., vožnina tje in nazaj pa

tudi le nekoliko soldov v vozovih (stellwagen), ki vsacih 5 minut sèm ter tje švigajo.

Popotnikom v Dunajsko razstavo na znanje.

C. k. ministerstvo kmetijstva samo je poslalo družbi kmetijski Kranjski oglas, v katerem Dunajski mestni magistrat naznanja, da je skrbel za dober kup stanovanja. Po željah sl. ministerstva naznanja podpisani odbor, naj popotniki, ki pridejo na Dunaj, se oglasijo v sledečih javnih pisarnicah (Auskunfts-Bureau), ki so od 9. ure zjutraj do 4. ure popoldne odprte:

v mestu v mestni hiši: „Wipplingerstrasse“ Nr. 8;

v predmestju Leopoldstadt: „kleine Sperlgasse“ Nr. 10;

v „Landstrasse: „Gemeindeplatz“ Nr. 3;

v „Wieden: „Schäfergasse“ Nr. 3.

Tukaj zvedó za cenó stanovanje za eno osebo ali tudi za več oseb, le za eno noč ali za več dni in noči.

Odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 12. julija 1873.

Šolske stvari.

Postava veljavna za Kranjsko,

ktera določuje pravne razmere učiteljev na
javnih ljudskih šolah.

(Dalje.)

IV. Oddelek.

Kako se učitelji v pokoj devljejo in njih
zapuščeni preskrbljujejo.

§. 57. V pokoj se postavi učitelj takrat, kedar se je po zvestem spolnovanju svoje službe v letih postaral ali kedar zavoljo težkih telesnih in dušnih slabosti ali zavoljo družih obzira vrednih razmer svoje službe ne more dalje opravljati. To se izreče, ako učitelj sam prosi, ali kedar se to brez njegove prošnje uradno ukrene.

§. 58. Kdor se pa prostovoljno službi odpove, ali samooblastno službo popusti, zgubi pravico postavljen biti v pokoj. Za tako prostovoljno odpoved se jemlje tudi, ako se nadučiteljica ali učiteljica omoži brez dovolitve okrajne šolske oblasti; ravno tako, ako se oženi učitelj, ki ni za trdno postavljen, brez privoljenja okrajne šolske oblasti (§. 38).

§. 59. Kedar se učitelj prostovoljno odpoveduje službi ali kedar se stavlja v pokoj, ne sme vendar brez posebnega privoljenja deželne šolske oblasti pred koncem šolskega leta iz službe stopiti, takrat mora pa tudi izprazniti stanovanje in odstopiti zemljišča, sklenjena s službo; vžitek od njih se preračuni po §. 78.

§. 60. Koliko dobiva učitelj pokojnine (odpravnine ali penzije), ravna se po letni plači kakor tudi po službenih letih v pokoj postavljenega.

§. 61. Letna plača, ktera se tu šteje, je tista, ktero vživa učitelj tisti čas, ko se devlje v pokoj. Doklade za službena leta, ktera doraščajo pri najmanjši letni plači tam, kjer ni pomikanja po stopinjah na višo letno plačo, kakor tudi opravilne doklade ravnateljev in nadučiteljev (§. 32.), naj se imajo za dele te letne plače.

§. 62. Šteje se tisti službeni čas, kterege je kdo opravivši preskušnjo o učiteljski pripravnosti služil na kaki javni šoli (§. 56. drž. postave od 14. maja 1869. leta). Tudi pretrgana leta se službenim letom prištevajo, ako se izkaže, da učitelj ni bil kriv pretrganja.

§. 63. Kdor ta čas, ko se devlje v pokoj, nima deset števnih let (§. 62), ta se odpravi s tem, da se mu izplača poldrugoletni znesek njegovne števnice (§. 61.) letne plače.

§. 64. Tisti, ki se devljejo od začetka enajstega do petnajstega pa števnega leta (§. 62.) v pokoj, dobé tretjino števnice letne plače kot penzijo. Z izpolnjenim petnajstim službenim letom dobivajo pravico do treh osmin, in ko zopet izpolnijo pet let, dobé daljno osmino, in ko izpolnijo štirideseto leto, dobé vso letno plačo od števnih let za penzijo (§. 61.).

§. 65. V pokoj se devljejo ali stanovitno ali začasno. V poslednjem primerljeju mora dotični, ko mine vzrok, zaradi kterege je bil postavljen v pokoj, zopet po ukazu deželne šolske oblasti delovati pri šolstvu ali pa se odpovedati pokojnini. Tudi v prvem primerljeju jenja pokojnina, ako v stanovitni pokoj djani prevzame kako s stalno plačo ustanovljeno službo.

§. 66. Vdove in sirote učiteljev imajo pravico do preskrbnine le takrat, če je umrli mož ali oče sam imel pravico do pokojnine.

§. 67. Vdove in sirote podučiteljev, ki imajo spričevalo učiteljske pripravnosti, pa so se oženili brez potrebnega privoljenja (§. 38.), nimajo pravice do preskrbnine.

§. 68. Učiteljeva vdova, ktere umrli mož ni še spolnil desetega števnega leta (§. 62.), odpravi se s četrtno letne plače, ktero je ranjki dobival po števnih letih (§. 61.).

§. 69. Če je umrli mož spolnil že deseto leto (§. 62.), dobí vdova penzijo, ktera se odmeri s tretjino zadnje števnice letne plače, ktero je ranjki dobival (§. 61.).

§. 70. Če je bil zakon z umrlim možem sklenjen že v pokoji, ali če je bila zakonska združba brez moževe krivde pred njegovo smrtjo po sodnijsko ločena, vdova nima pravice do pokojnine.

§. 71. Ako se vdova zopet omoži, more si penzijo prihraniti za mogoči vdovski stan, ali dveletni znesek tiste penzije vzeti za odpravilo.

§. 72. Za vsakega otroka umrlega moža, kterege ima preskrbovati vdova, ki dobiva pokojnino, jej gré tudi donesek za odgojo, in ta se jej tako odmeri, da vsa njena penzija z vsemi doneski za odgojo vred ne presega polovice tega, kar je umrli soprug ali oče poslednjič dobival števnice letnine (§. 61.).

(Konec prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Ključ za poštevanje, razštevaje in metrično mero* se imenuje mali listek, v katerem to, kar naslov tega „ključa“ pravi, v razgledu uči g. Andrej Žnidarčič, c. k. okrajni šolski nadzornik in vikar na Banjšicah s. D. pri Kanali na Goriškem, pri katerem se tudi ta „Ključ“ dobiva.

Ker ta „Ključ“ — kakor „Glas“ piše — ni bil vsem jasen, ki so ga kupili, jim je gosp. pisatelj na pomoč prišel s tem-le pojasnilom: „Ta ključ je zložen iz 100 kvadratnih centimetrov postavljenih v vrste, pa odpira s temi in kaže pogledu šolskih otrok najbolj potrebne resnice poštevanja, razštevaja in metrične mere.

Na zgornjem koncu navpičnih vrst so vpisani poštevalci; na levem koncu povodnih vrst so vpisani poštevalci; tam pa, kjer se križajo vrste poštevalcev z vrstami poštevalcev, so vpisani dotični poštevk.

Pri razštevaji se postopa nasprotno. Iz poštevk nastanejo razštevanci; iz poštevalcev postanejo razštevki.

Meter (= 3.1637496') se razdeli v decimetre, centimetre, milimetre. „Ključ“ ima to glavno razdelitev. Njegovi kvadratni centimetri narede en kvadraten deci-